

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

(ԿՅԱՆՔԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԹՅՈՒՆԸ)

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը /ավագանի անվամբ՝ Նշան Սարգսյան/ ծնվել է 1932 թ. օգոստոսի 27-ին Քեսապում /Սիրիա/: Նախնական կրթությունը ստացել է հայրենի գյուղի Ուսումնասիրաց միացյալ վարժարանում, որից հետո ուսումնառությունը շարունակել է Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության Դպրեվանքում /1946 թ./: Այստեղ էլ, 1949 թ. մայիսի 29-ին, ձեռնադրվել է սարկավագ: 1952 թ. ավարտել է ուսումնառությունը Դպրեվանքի Ընծայարանի բաժնում:

1952 թ. սեպտեմբերի 28-ին, ձեռնադրվելով կուսակրոն քահանա, ի հիշատակ նորոգ վախճանյալ Գարեգին Ա Հովսեփյանց Կաթողիկոսի /Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսություն/, վերակոչվում է Գարեգին աբեղա և դառնում Կիլիկիո Սիաքանության ուխտի անդամ: Պաշտպանելով վարդապետական ավարտաճառը՝ «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աստուածաբանութիւնը ըստ Հայ Շարականներուն» թեմայով, 1955 թ. հունիսի 5-ին ստանում է վարդապետական աստիճան: Նույն թվականին պաշտոնավարում է Դպրեվանքում՝ որպես ուսուցիչ և վերակացու: Որոշ ժամանակ անց /1956 թ./ ստանձնում է Դպրեվանքի տեսչի պաշտոնը:

1957-1959 թթ. Գարեգին վարդապետն ուսումնառությունը շարունակում է Օքսֆորդի համալսարանում, որտեղ հետևում է աստվածաբանական բարձրագույն ուսման և ստանում գրականության բակալավրի աստիճան՝ որպես ավարտաճառ ներկայացնելով «Քաղկեդոնի ժողովը և Հայ եկեղեցին» խորագիրը կրող աշխատասիրությունը /1965 թ. հրատարակվել է Լոնդոնի S.P.C.K. հրատարակչատան կողմից, վերահրատարակվել է Նյու Յորքում, 1976 թ./:

1960 թ. Օքսֆորդն ավարտելուց հետո, Գարեգին վարդապետը կրկին ստանձնում է Դպրեվանքի տեսչի պաշտոնը:

Նույն շրջանում Գարեգին վարդապետը գործում մասնակցություն է ունենում միջեկեղեցական մի շարք համագումարների ու ժողովների՝ որպես Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության ներկայացուցիչ: Խորեն Ա Կաթողիկոսի ընտրությունից հետո /1963 թ. մայիսի 5/ Գարեգին վարդապետը կարևոր դեր է կատարում նորընտիր Կաթողիկոսի պաշտոնական այցելությունների կազմակերպման գործում: Սիաքանական մասնակցում է ԵՀԽ միջեկեղեցական կարևոր համաժողովների:

Դիտորդի կարգավիճակով մասնակցում է Վատիկանի երկրորդ ժողովի երեք հաջորդական նիստերին /1963-1965 թթ./ և Անգլիկան եկեղեցու Լամբեթի

համաժողովին /1968 թ./: Նշանակալից է նրա դերը Ադիս Աբեբայում արևելյան ուղղափառ դավանակից քույր եկեղեցիների հոգևոր առաջնորդների համագումարի կազմակերպման գործում:

Այս շրջանում աստվածաբանության, գրականության, պատմության և մշակույթի թեմաներով դասախոսել է ԲԲԸՄ Դարուհի Գալոբյան երկրորդական վարժարանում, Բեյրութի «Գամազգայինի» Նշան Փալանջյան ճեմարանում, Beirut College for Women-ում /Ներկայումս՝ Beirut University College/ և Բեյրութի Սմերիկյան համալսարանում /A.U.B./, դասախոսություններով հանդես է եկել մի շարք եկեղեցիներում:

1963 թ. հունիսի 16-ին, ի գնահատություն մվիրյալ ծառայության, հորեն Ա Կաթողիկոսի օրհնությամբ նրան շնորհվում է Ծայրագույն վարդապետի աստիճան:

1964 թ. հունվարի 19-ին ձեռնադրվել է եպիսկոպոս, 1973 թ. ապրիլի 26-ին արժանացել արքեպիսկոպոսի տիտղոսի:

1971-1973 թթ. Գարեգին եպիսկոպոսը հոգևոր պատասխանատու ծառայության է անցնում Իրանում /Նոր Զուղա/:

1973-1977 թթ. Գարեգին արքեպիսկոպոսը հոգևոր ծառայության է մեկնում ԱՄՆ /Նյու Յորք/:

1976-1977 թթ. Լիբանանում բռնկված քաղաքացիական պատերազմի տարիներին վճռորոշ դեր է ունենում լիբանանահայության օժանդակության կենսական գործում:

1977 թ. մայիսի 22-ին, հորեն Ա Կաթողիկոսի Գայրապետության շրջանում, ընտրվում է Մեծի Տանն Կիլիկիո Աթոռակից Կաթողիկոս: 1983-ին, հորեն Ա Կաթողիկոսի վախճանվելուց հետո, հռչակվում է որպես Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Բ Կաթողիկոս:

Ամթիլիասի Աթոռում 18 տարիների գահակալության ընթացքում Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Բ Կաթողիկոսը զարկ է տալիս ազգային-կրոնական, մշակութային և շինարարական աշխատանքներին: Գարեգին Բ Կաթողիկոսը հաստատում է քրիստոնեական դաստիարակության բաժանմունքը: Նորին Սրբության հատուկ ուշադրության առարկան է դառնում Դարեվանքը /1977 թ. Ամթիլիասից այն փոխադրվում է Բիկֆայա/, որն ընդարձակվելով ու արդիականացվելով՝ նպաստում է աստվածաբանական ուսուցման բարելավմանը: Գարեգին Բ Կաթողիկոսն առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձնում հրատարակչական գործին, հիմք է դրվում թանգարան-մատենադարանի շենքի շինությամբ:

Կաթողիկոսության շրջանում ձեռնարկում է հովվապետական այցելություններ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության թեմեր: Միջեկեղեցական շրջանակներում այցելություններ է տալիս Դովհանես-Պողոս Բ Պապին /Կատիկան/, Անգլիկան եկեղեցու պետ Զենթրեբրիի արքեպիսկոպոս Ղր. Ոռեբրտ Ուոսիին /Լոնդոն/, Շվեյցարիայի Ավետարանական եկեղեցիների Միությանը, Դանիայի և Գերմանիայի Լյութերական եկեղեցիներին, Ավստրալիայի եկեղեցիների հորհրդին և Ղաթի եկեղեցու պետ Նորին Սրբություն Շընուդա Գ Պատրիարքին /Եգիպտոս/:

Կիլիկիո Կաթողիկոսության տարիներին բազմաթիվ անգամներ այցելել է

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին՝ թե՛ խորհրդային և թե՛ նորանկախ շրջանում: 1988 թ. դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժից հետո Գարեգին Բ Կաթողիկոսը կանգնեց երջանակահիշատակ Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողքին՝ բերելով իր եղբայրական սերն ու զորակցությունը:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդամ է:

Վազգեն Ա Կաթողիկոսի վախճանումից հետո, 1995 թ. ապրիլի 4-ին, Ազգային-եկեղեցական սրբազույժ ժողովը Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Բ Կաթողիկոսին ընտրում է Ճայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս /գահակալության հանդիսությունը տեղի ունեցավ ապրիլի 9-ին՝ Ճաղկազարդի տոնին, Մայր Տաճարում/:

Ընտրությունից ի վեր Նորին Սրբությունն իր ողջ եռանդը և ջանքերն ուղղեց եկեղեցական կյանքի ներքին կարգավորմանն ու կազմակերպմանը, մասնավորապես Ս. Էջմիածնի Հոգևոր ճեմարանի գործունեության վերաշխուժացմանը, Քրիստոնեական Պատիարակության և Քարոզչության Կենտրոնի գորացմանն ու քարգավաճմանը, քրիստոնեական քարոզչության հանրամատչելի ծրագրերի մշակմանը, եկեղեցիների ու վանքերի վերանորոգմանը, սոցիալական բնույթի կառույցների ստեղծմանը, աստվածաբանական, հոգևոր և հայագիտական հրատարակությունների թվի մեծացմանը:

Եկեղեցու աշխատանքն առավել նպատակաուղղված դարձնելու և ժողովրդի կյանքում քրիստոնեական ավանդույթներն ամրացնելու նախանձախնդրությամբ Վեհափառ Հայրապետը վերատեսության ենթարկեց Հայաստանի թեմական կառուցվածքը. 1996 թ. հայաստանյան նախկին 4 թեմերի կողքին ստեղծվեցին ևս 4 նոր թեմեր: Ստեղծվեցին նաև Ուկրաինայի և Հարավային Ռուսաստանի թեմերը:

Վերաշխուժացավ Հոգևոր ճեմարանի կյանքը: 1997 թ. սեպտեմբերին, 80-ամյա ընդմիջումից հետո, վերաբացվեց Գևորգյան Հոգևոր ճեմարանի հիմնովին նորոգված շենքը: Հիմք դրվեց նաև ուսանողների համար նոր կացարանային համալիրի շինարարությանը: Այս շրջանում բազմապատկվեց նաև ճեմարանի սաների թիվը՝ հասնելով շուրջ 120-ի:

Վեհափառ Հայրապետի հովանավորությամբ կյանքի կոչվեց երջանակահիշատակ Վազգեն Ա Կաթողիկոսի ծրագիրը. Ոչականում, Սբ. Մեսրոպ Մաշտոցի նվիրական շիրիմի կողքին, վերակառուցված շենքում հաստատվեց Սբ. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Պարատունը, որն այսօր դարձել է գիտական և մշակութային կարևոր կենտրոն:

Գահակալության համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածում Լ.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսը հովվապետական այցելություններ տվեց Հայ Առաքելական Եկեղեցու Հայաստանի, Լեռնային Ղարաբաղի /1995 թ./, Վրաստանի /1995 թ./, Ուկրաինայի, Ռումինիայի /1995 թ./, Կանադայի /1995 թ./, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների /1996 թ./, Եվրոպայի /1996 թ./, Բրազիլիայի, Ուրուգվայի, Արգենտինայի, Իտալիայի /1996 թ./, Ֆրանսիայի /1997 թ./, Սինգապուրի, Թաիլանդի, Ավստրալիայի /1997 թ./, Ավստրիայի /1997 թ./, Անգլիայի /1997 թ./, Եգիպտոսի /1998 թ./, Գերմանիայի /1998 թ./ թեմերին և Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարքարանին: Մեծ ուրախությամբ և հայրական սիրով

Վեհափառ Հայրապետը նախագահեց Մեծի Տանն Կիլիկիո Աթոռի նորընտիր Կաթողիկոս Արամ Առաքինի գահակալության ու օծման արարողությանը 1995 թ. հուլիսի 11-ին:

Վեհափառ Հայրապետը նոր թափ հաղորդեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի էկումենիկ գործունեությանը և ծառայությանը: Գահակալության տարիներին Վեհափառ Հայրապետը պաշտոնական այցելություններ է տվել Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Նորին Սրբություն Ալեքսի Երկրորդին /1995 թ./, Ռումինիայի Ուղղափառ Եկեղեցու Պատրիարք Նորին Սրբություն Թեոֆիլոսին /1995 թ./, Վրաց Ուղղափառ Եկեղեցու Կաթողիկոս-Պատրիարք Նորին Սրբություն Իլիա Երկրորդին /1995 թ./, Հռոմի Սրբազան Զահանայապետ և Կաթոլիկ Եկեղեցու պետ Նորին Սրբություն Հովհաննես-Պողոս Երկրորդ Պապին /1996 թ./, Կ. Պոլսի Տիեզերական Պատրիարք Նորին Սրբություն Բարթոլոմեոս Առաքինին /1996 թ./, Քենթրբերիի արքեպիսկոպոս Դր. Ջորջ Քերիին /1997 թ./, Ղաթի Ուղղափառ Եկեղեցու Պատրիարք Նորին Սրբություն Շըմուղա Երկրորդին /1998 թ./: Այցելել է նաև Եկեղեցիների Համաշխարհային խորհրդի կենտրոն ժնևում:

Վեհափառ Հայրապետը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում ընդունել և հյուրընկալել է մի շարք եկեղեցական ու էկումենիկ պատվիրակությունների, մասնավորապես Նորին Սրբություն Բարթոլոմեոս Ա Տիեզերական Պատրիարքին, Նորին Սրբություն Ալեքսի Բ Պատրիարքին, Նորին Սրբություն Թեոֆիլոս Պատրիարքին, Նորին Սրբություն Իլիա Բ Կաթողիկոս-Պատրիարքին և Եկեղեցիների Համաշխարհային խորհրդի գլխավոր քարտուղար Դր. Կոնրադ Ույզերին: Վեհափառ Հայրապետին այցելել են նաև պետական բազմաթիվ բարձրաստիճան այրեր, նշանավոր քաղաքական գործիչներ, գիտության և մշակույթի ականավոր դեմքեր:

Վեհափառ Հայրապետը հեղինակ է աստվածաբանական, հայագիտական, փիլիսոփայական, բարոյագիտական և գրական բազում ուսումնասիրությունների և հոդվածների, ինչպես նաև հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն և այլ լեզուներով նրկու տասնյակից ավելի գրքերի: Նորին Սրբությունը ՀՀ Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայի պատվավոր անդամ է: Վեհափառ Հայրապետը, որպես խոշոր մտավորական, արժանացել է աշխարհի մի շարք կրոնական և գիտական իստատությունների և համալսարանների պատվավոր դոկտորի կոչմանը:

1998 թ. ապրիլին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Միացյալ Նահանգներ՝ Ամերիկայի հայոց թեմի 100-ամյա հոբելյանական հանդիսություններին նախագահելու նպատակով: Այցելության ընթացքում Վեհափառ Հայրապետը ենթարկվեց նաև բռնական քննության, որին հետևեց տևական բուժման շրջանը:

1998 թ. հոկտեմբեր և 1999 թ. փետրվար ամիսներին Վեհափառ Հայրապետը երկու ժանր վիրահատություններ կրեց:

1999 թ. մարտին, Մայր Աթոռ վերադարձից առաջ, Վեհափառ Հայրապետը Վատիկանում Հռոմի Պապի հետ մեկտեղ կատարեց «Հռոմ-Հայաստան» ցուցահանդեսի բացումը՝ նվիրված Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակին: Վեհափառ Հայրապետի Վատիկան

կատարած այցի ընթացքում Հովհաննես-Պողոս Բ Պապն ընդունեց Հայոց Հայրապետի հրավերը՝ հուլիսի 2-4-ը այցելել Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին: Վեհափառ Հայրապետի առողջական վիճակի վատթարացման հետևանքով նախատեսված այցելությունը չկայացավ:

1999 թ. հունիսի 29-ին, ժամը 17.50-ին, Ամենայն Հայոց Հայրապետը, երկարատև և ծանր հիվանդությունից հետո, ի Տեր հանգյավ:

Նորին Սրբություն Փարեգին Ա Կաթողիկոսի գործունեության հիմնական ուղղությունը եղավ եկեղեցական կյանքի վերանորոգումը և վերաշխուժացումը: Վեհափառ Հայրապետը Հայ Առաքելական Եկեղեցու պաշտոնական հիմնադրման 1700-ամյակը համարելով որպես մի նոր Հոգեգալուստ հայ ժողովրդի կյանքում, այն դիտում էր իբրև Հայ Եկեղեցու քրիստոնեական ավանդույթի վերանորոգման եզակի հնարավորություն՝ հատկապես նորանկախ ու ազատ Հայաստանի Հանրապետությունում:

ՌԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍՐ. ԷԶՄԻԱԾՆԻ